

Міністерство культури України

*Державний науково-методичний центр
змісту культурно-мистецької освіти*

«СХВАЛЕНО»

Науково-методичною радою
Державного науково-методичного центру
змісту культурно-мистецької освіти
Протокол № 4
від «20» грудня 2019 р.

**Типова навчальна програма з навчальної дисципліни
«ПОСТАНОВКА ЦИРКОВОГО НОМЕРА»
елементарного підрівня початкової мистецької освіти**

**Київ
2019**

Типова навчальна програма з навчальної дисципліни «Постановка циркового номера» елементарного підрівня початкової мистецької освіти. Київ, 2019. 26 с.

Укладачі:

І. А. Жосан – заступник директора з навчальної роботи, викладач-методист Київської дитячої музичної школи № 14 імені Д. Б. Кабалевського Солом'янського району міста Києва;

Л. В. Носенко – викладач класу циркового мистецтва Київської дитячої музичної школи № 14 імені Д. Б. Кабалевського Солом'янського району міста Києва;

А. Ю. Соколов – викладач класу циркового мистецтва Київської дитячої музичної школи № 14 імені Д. Б. Кабалевського Солом'янського району міста Києва;

Ю. О. Соколов – викладач класу циркового мистецтва Київської дитячої музичної школи № 14 імені Д. Б. Кабалевського Солом'янського району міста Києва;

В. М. Троценко – заслужений працівник культури України, директор, викладач-методист Київської дитячої музичної школи № 14 імені Д. Б. Кабалевського Солом'янського району міста Києва;

А. В. Калиновська – голова предметно-циклової комісії естрадно-циркових дисциплін, комунального закладу «Дніпропетровський коледж культури і мистецтв» Дніпропетровської обласної ради», спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Рецензенти:

Саган В. А. – викладач циклової комісії акторської майстерності та режисури театралізованих заходів Одеського театрального-художнього коледжу, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист; доцент кафедри театального мистецтва Одеської національної музичної академії ім. В. Нежданової, викладач акторської майстерності Одеського театрального-художнього коледжу, режисер, заслужений працівник культури України;

Грінє Т. Б. – старший викладач кафедри режисури естради, театралізованих видовищ та цирку і актора театру Київської муніципальної академії естрадного та циркового мистецтв.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
1. Мета та завдання нормативного змісту типової навчальної програми з навчальної дисципліни «Постановка циркового номера»	4
2. Рекомендовані форми організації освітнього процесу та види навчальних занять	5
3. Вимоги до матеріально-технічного забезпечення освітнього процесу	6
4. Нормативний зміст і обсяг навчальної дисципліни та результати навчання	7
5. Форми і засоби поточного та підсумкового контролю	23
6. Список рекомендованої літератури	25

ВСТУП

Типова навчальна програма з навчальної дисципліни «**Постановка циркового номера**» (далі – типова навчальна програма) містить мету, загальний нормативний зміст, обсяг, рекомендовані форми організації освітнього процесу та види навчальних занять, форми і засоби поточного та підсумкового контролю, рекомендації щодо його проведення, а також критерії оцінювання рівня досягнення результатів навчання учнів початкової мистецької освіти елементарного підрівня циркового спрямування.

Навчальна дисципліна «**Постановка циркового номера**» є невід’ємним компонентом комплексу дисциплін з циркового мистецтва, в основу якої покладено постановку концертного циркового номера (окремий виступ одного або декількох виконавців) з певним регламентом, урахуванням фізичних та фізіологічних особливостей віку дитини, дотриманням соціальних норм.

Опанування нормативного змісту типової навчальної програми дає можливість здобувачам освіти застосовувати компетентності, визначені освітньою програмою з циркового мистецтва елементарного підрівня у своєму повсякденному житті, а також продовжити набуття фахових циркових навичок або навичок за спорідненим видом мистецтва на середньому (базовому) підрівні початкової мистецької освіти.

Типова навчальна програма орієнтована на здобуття початкової мистецької освіти елементарного підрівня здобувачами освіти (учнями) в мистецьких школах, а також може бути використана іншими суб’єктами освітньої діяльності, які реалізують програми позашкільної освіти за мистецьким напрямом.

Типова навчальна програма розрахована на дітей, які розпочинають навчання в 6-7 років (перший клас початкової загальноосвітньої школи), а також може бути реалізована в навчанні осіб старшого віку, які не мають початкових компетентностей, формування яких передбачено цією типовою навчальною програмою. У разі навчання осіб, старших за 6-7 років, строк навчання для опанування змісту типової навчальної програми може скорочуватись з урахуванням психофізичного розвитку учня/учениці, його/її можливостей, темпу опанування ним/нею нормативного змісту для досягнення результатів навчання,

передбачених для четвертого року здобуття освіти на елементарному підрівні. У цьому випадку виклад навчального матеріалу ущільнюється шляхом відведення меншої кількості годин на той чи інший модуль.

Типова навчальна програма є основою для розроблення викладачами робочої навчальної програми з навчальної дисципліни «**Постановка циркового номера**», в якій конкретизується: тематика; послідовність викладу навчального матеріалу; комплекс художньо-педагогічних методів, підходів та інструментів; заходи поточного контролю та обсяг годин на опанування учнем/ученицею змісту навчальних модулів відповідно до їх здібностей та можливостей.

1. Мета та завдання нормативного змісту типової навчальної програми з навчальної дисципліни «Постановка циркового номера»

Мета опанування нормативного змісту типової навчальної програми – розвиток в учнів образного мислення та творчих здібностей; формування творчої індивідуальної манери виконання відповідно до обраного жанру циркового мистецтва; виховання емоційно-вольових якостей особистості; застосування знань, умінь та навичок під час створення концертного циркового номера, вміння розкрити характер відповідного художнього образу за допомогою набору професійних виконавських трюків і прийомів, засобів пластичної та музичної виразності, а також костюму, гриму, реквізиту; набуттю ними сценічно-виконавського досвіду в процесі активної мистецької діяльності (мистецько-виконавської практики).

Реалізація змісту навчання передбачає виконання таких *завдань*:

у когнітивній (пізнавальній) сфері – формування знань, вмінь і навичок чіткого технічного виконання циркових трюкових елементів; розуміння специфіки основ циркового мистецтва; вміння застосовувати навички спеціальної фізичної підготовки та елементи окремих циркових жанрів у постановці циркових номерів; усвідомлення необхідності дотримання загальної дисципліни, виконання правил техніки безпеки;

у ціннісно-мотиваційній сфері – розвиток творчих здібностей учнів у процесі оволодіння цирковим мистецтвом; сприяння розвитку здатності до творчого самовираження за допомогою здобутих навичок і вмінь; заохочення бажання учня/учениці до навчання і самореалізації за межами мистецької школи; вміння працювати в колективі; вміння застосувати початковий набір професійних виконавських прийомів для постановки нових циркових номерів та участі в концертній діяльності;

в емоційній сфері – розвиток естетичних почуттів, смаків, виховання емоційно-вольових якостей особистості, позитивних рис характеру; створення цілісних циркових образів із застосуванням уяви, фантазії та музики;

у психомоторній сфері – робота учня/учениці над навичками концентрації уваги; досягнення технічного виконання початкових практичних завдань та дотримання рекомендацій щодо них; формування вміння дослухатись до порад і зауважень викладача (режисера); опанування навичок

копіювати і повторювати рухи; підготовка учня до виконавської концертної діяльності.

Зміст типової навчальної програми спрямований на:

усвідомлення необхідності обов'язкового дотримання загальної дисципліни та правил техніки безпеки на сцені/манежі;

формування творчих здібностей учня/учениці під час постановки циркового номера в різноманітних жанрах циркового мистецтва;

розвиток і вдосконалення техніки виконання вправ у циркових трюкових комбінаціях, циркових трюків, елементів спеціальної фізичної підготовки та акторської майстерності;

вміння використовувати основні прийоми та засоби циркової виразності для створення художнього образу;

розуміння послідовності (етапів) створення номера та ролі викладача-режисера в постановочно-репетиційній роботі;

розвиток імпровізаційно-творчих навичок учнів;

пошук індивідуального стилю та манери виконання;

вміння перевтілюватись на сцені в необхідний цирковий образ; підбирати сценічний костюм та реквізит для постановки концертних номерів (вистав);

формування навичок сценічної культури та поведінки під час концертного публічного виступу.

Зміст програми включає ознайомлення з різними видами мистецької діяльності, що можуть використовуватися під час постановки циркового номера: танець, музика, дизайн, освітлення, грим тощо.

Цирковий номер – художній витвір циркового мистецтва. Це сукупність у відповідній композиційній послідовності елементів певних циркових жанрів, які (у поєднанні з іншими специфічними засобами виразності) відображають ідейно-творче завдання та емоційно впливають на глядачів. Сучасний виконавський рівень циркового мистецтва потребує всебічної підготовки, тому навчальна дисципліна **«Постановка циркового номера»** разом з навчальною дисципліною **«Основи циркового мистецтва»** надає можливість сформуванню, розвинути та продемонструвати виконавські навички в жанрах циркового мистецтва: акробатики, жонгливання, еквілібристики, партерної та повітряної гімнастики, оригінальних жанрів (клоунада, ілюзія тощо).

2. Рекомендовані форми організації освітнього процесу та види навчальних занять

Освітній процес у межах типової навчальної програми здійснюється у формі групових (репетиційних) та індивідуальних навчальних занять, заходів поточного та підсумкового контролю.

Основною рекомендованою формою організації освітнього процесу в межах типової навчальної програми **«Постановка циркового номера»** є *індивідуальне заняття (індивідуальний урок)*.

Під час проведення навчальних занять застосовуються такі методи навчання:

мовний (пояснення, бесіда, розповідь, обговорення);

наочний (показ, демонстрація емоційно-мімічних навичок, спостереження);
практичний (відпрацьовування окремих вправ та елементів);
психолого-педагогічний (педагогічне спостереження, контрастне чергування психофізичних навантажень);
емоційний (підбір асоціацій-образів, опис художніх вражень);
інтегрований.

Викладач має право на академічну свободу (свободу викладання, вільного вибору форм, методів і засобів навчання, що відповідають освітній програмі), педагогічну ініціативу та розроблення власного/власної (авторського/авторської) методу/прийому/методики з описом педагогічної проблеми та оригінальних шляхів її вирішення.

Вибір форм і методів навчання викладач визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення очікуваних результатів, зазначених у типовій навчальній програмі.

Типова навчальна програма розрахована на 35 навчальних тижнів на рік, які можуть поділятися за семестрами та на чверті.

Типовою навчальною програмою передбачені щорічно 2 резервні години (у разі необхідності можна передбачити до 6 годин на рік) для забезпечення кожного/кожної учня/учениці можливістю опанувати нормативний зміст навчальної дисципліни в індивідуальному темпі та планування різноманітних форм роботи, зокрема, відвідування екскурсій, циркових та театральних вистав, виставок, концертів та інших культурно-мистецьких заходів.

3. Вимоги до матеріально-технічного забезпечення освітнього процесу

Для результативного проведення занять з навчальної дисципліни «**Постановка циркового номера**» відповідні приміщення (спортивна зала, обладнані класи/спеціалізовані аудиторії) мають бути забезпечені необхідним набором основних технічних засобів, цирковим реквізитом, тренувальним знаряддям: гімнастичними лавами та акробатичними матами; батутом, предметами для різного виду жонгливання (булави, м'ячі, кільця, гімнастичні палиці, хула-хупи тощо); моноциклами, підвісними засобами для повітряної гімнастики, спеціальними стійками, столами та стільцями тощо; спеціальними костюмами, наборами для гриму; кімнатами для переодягання, гігієнічними кімнатами з душовими кабінками. Обов'язковою умовою є наявність у залі музичного інструмента (фортепіано, баян тощо) або медіапрогравача для відтворення музичного матеріалу під час постановочної роботи, відпрацювання концертного номера або концертної програми.

Спортивна зала має бути просторою з відповідною висотою стелі, з вмонтованими дзеркалами, добре освітленою та легко провітрюваною. Підлога спортивної зали повинна бути пружна, без щілин і застругів, мати рівну, горизонтальну й неслизьку поверхню. Додатково рекомендовано

технічне оснащення: ноутбук (комп'ютер) для використання програм, що урізноманітнюють освітній процес.

4. Нормативний зміст, обсяг навчальної дисципліни та результати навчання

Номер (відповідно до виду мистецтва) – закінчений виступ одного або декількох артистів у концертній програмі. Цирковий номер – це унікальна демонстрація фізичних можливостей людини. Навчально-концертний репертуар з'являється від взаємодії дитячої фантазії, безпосередності і професійного уміння викладача, який в освітньому процесі виступає в ролі режисера. Оскільки постановка номера передбачає індивідуальне бачення і особисті ідеї, прописати для кожного класу перелік або тематику номерів для виконання неможливо. У даній типовій навчальній програмі визначено основні складові, які впливають на створення циркового номера.

Зміст типової навчальної програми враховує різножанрові особливості циркового мистецтва. Кожен рік удосконалюється циркова апаратура і трюкова частина номерів, що вимагає постійного підвищення сценічної майстерності, яка розвивається тільки під час концертних циркових виступів.

На заняттях проводиться індивідуальна трюкова підготовка, постановочна робота, вивчення та відпрацювання концертних номерів. У процесі навчальних занять проводиться творча робота для реалізації художнього образу засобами різних циркових жанрів, у тому числі за допомогою хореографії, музики, реквізиту, костюмів, гриму. Цирковий номер відпрацьовується на заняттях для досягнення відповідного естетичного та виконавського рівнів.

В мистецьких школах, як і на циркових виставах, глядачі, що приходять на концерт, налаштовані на постійну зміну вражень, сюжетів, артистів, ритмів, виразових засобів, тобто – на постійну зміну емоційного сприйняття, тому цирковий номер має бути нетривалим за часом 15% – вступ, 75% – основна робота, 10% – фінал номера (у середньому 5-10 хвилин на весь цирковий номер). Сама постановка та сюжет (якщо є такий) повинні бути цікавими і утримувати увагу глядача. Важлива ознака циркового номера – самостійність і закінченість, з розвитком, кульмінацією, фіналом, з розкриттям теми, з використанням виразних засобів, властивих даному жанру. Важливе місце під час демонстрації циркового номера має пряме спілкування з глядацьким залом. Мова циркової режисури – це, перш за все, мова символів та алегорії. Тому збільшена заглибленість в реалістичність або театралізація шкодять цілісній побудові циркового номера як окремого творчого витвору.

Також викладачу-режисеру треба передбачити і те, щоб номер був мобільним, таким, з яким можна буде виступати на різних концертних майданчиках.

Важливе місце в номері займає трюкова основа, коли сама по собі техніка виконання є предметом мистецтва. Під час виконання трюкових зв'язок демонструється складна (може бути унікальна) акробатична (або гімнастична) техніка засобами, що властиві відповідному цирковому жанру. Техніка виконання, доведена до досконалості, вже сама по собі є предметом захоплення

глядача. Навіть під час створення безсюжетного циркового номера постановник повинен враховувати наявність експозиції, розвитку, кульмінації та фіналу. У створенні художнього образу в безсюжетному номері важливе значення, поряд з головним художньо-виразним засобом – трюком, набувають додаткові засоби виразності: костюм, реквізит, музичне і шумове оформлення, світло. Але, найголовніше, це знайти можливості втілення художнього образу в запропонованих обставинах в умовах обмеженості циркового реквізиту та складності циркового елемента.

Для того, щоб знайшлося місце акторській грі, необхідна драматургія номера, лише тоді виникне персонаж, тема, подія. Режисерський задум і акторська гра виводять номер з розряду технологічних і переводять його в розряд сюжетного циркового номера. Обмежений термін виконання концертного номера спонукають режисера до створення короткого виступу, але яскравого, дотепного, часто з використанням елементів ексцентрики, комічності, побудованого на індивідуальних можливостях виконавця.

Індивідуальність учнів – відправний пункт у створенні драматургії номера, в якому треба розкрити всі здібності та можливості дитини в обраному цирковому жанрі, продемонструвати її сильні сторони.

Для дитячого сприйняття і виконання краще звертатися до сюжетних номерів. У сюжетному цирковому номері викладачу-режисеру необхідно враховувати специфіку виразних засобів окремого циркового жанру, виявляти їх. Всі виразні засоби номера – костюм, реквізит, музика, шуми, світло – повинні знаходитися в стильовій єдності. Дотримання цієї вимоги дозволяє досягти художньої цілісності номера, коли відбір виразних засобів базується на основі характеру трюкової роботи окремого циркового жанру.

Першим завданням викладача-режисера є правильний вибір сюжету. Сюжетним номером для дітей цієї вікової категорії є проста драматургічна побудова, звернення до персонажів з певними стосунками між собою, користування визначеним реквізитом. Сюжетна побудова в цирковому номері вирішує образні і композиційні завдання. *Сюжет повинен*: бути вираженим та зрозумілим без слів, а також відштовхуватися від індивідуальності учня, який вже володіє основами акторської майстерності, через елементи певних циркових жанрів. Образи і сюжети повинні вирішуватися через виконавські навички дитини в обраному жанрі і їх комбінаціях. Складні (або унікальні) виконавські технічні елементи окремого жанру необхідно виділяти, підкреслювати.

Важливим етапом роботи режисера є вибір теми циркового номера. Тема, ідея, сюжет, подія, дія, образ у цирковому номері повинні розкриватися через засоби виразності окремого циркового жанру (техніка виконання). Цей етап роботи дозволяє виділити шляхи, за якими здійснюється пошук зв'язку сценічної дії і рівня виконавської техніки, у більшості своїй виражених пластично:

- від трюку до теми,
- від теми до трюка.

У першому випадку режисерові доводиться будувати номер, виходячи з рівня виконавських можливостей дитини. У другому – від теми до трюка – зустрічається мало.

Своєрідність режисерської фантазії під час постановки циркового номера полягає в постійному пошуку органічного зв'язку трюкового і дієвого компонентів. Сюжет повинен містити конфлікт, який виражений у зіткненні персонажів (або персонажа з річчю). А будь-який персонаж – це характер, його створення вимагає від виконавця перевтілення, синтезу акторської та виконавської майстерності. Інколи виконавець циркового номера має досить обмежений трюковий потенціал. Дуже важливо режисеру не помилитися під час вибору трактовки та інтерпретації вибраної теми. Тут режисерові необхідно шукати додаткові виразні засоби, найчастіше через елементи хореографії і пантоміми. Для ефектної подачі елемента використовуються прийоми: прямого інформування публіки, підготовча пауза, «зрив» елемента, комплімент.

Етапи постановки циркових номерів:

технічна підготовка виконавця: відпрацювання елементів обраного жанру, складання трюкових зв'язок, виявлення рівня складності (унікальності) виконання окремого/окремих елементу/елементів для виразності постановочного номера;

підготовчий: розробка циркового номера, ознайомлення з музичним матеріалом, темою, ідеєю та сюжетом;

вивчення лексично-технічного матеріалу та елементів хореографії як додаткового засобу для підсилення характеру образу;

передфінальний: відпрацьовування номера під музичний супровід, у відповідному костюмі, гримі, з реквізитом (якщо реквізит у поставленому номері повинен лише підкреслити образ виконавця, де він перетворюється на декоративний фактор);

фінальний: показ поставленого номера «на глядача» (для учнів, батьків, викладачів) і концерт/вистава.

Основним засобом виразності циркового номера є елемент певного циркового жанру. Тренувальна робота починається з відпрацювання трюкових елементів. Викладач-режисер повинен розподілити їх таким чином, щоб і глядачу було цікаво, і виконавцю зручно. Для цього існує певна логічна послідовність: на початку номера потрібно привернути увагу глядача виконанням достатньо складного (для учнів відповідного року навчання) трюку, потім елементи можуть бути більш простими, але обов'язково з включенням хореографічних рухів для підсилення виразності образу.

Потім, ближче до середини номера, знову необхідно включити складний елемент певного циркового жанру, але найскладніший та найцікавіший виконується наприкінці номера. Увагу глядача до цього елемента необхідно підготувати. І після сценічної паузи, де учні за допомогою елементів акторської гри або хореографічних рухів налаштовують глядача на щось неймовірне, виконується фінальний елемент.

Зазначена схема побудови циркового номера (з деякими змінами в залежності від жанру циркового номера і технічної виконавської підготовки учнів) зберігається в більшості постановок номера в період освітнього процесу в цирковому класі школи.

Важливим компонентом циркового номера є музичний супровід, який повинен відповідати сюжету, темі та трюкам номера. Музичне оформлення необхідно добирати з урахуванням вікових особливостей та природніх здібностей учнів. Музика повинна бути зрозумілою для дитини, відповідати характеру образу і тим діям, які будуть виконувати учні в концертному номері.

Зміст типової навчальної програми враховує різножанрові особливості циркового мистецтва. У перші роки навчання учні вивчають прості елементи акробатики, гімнастики, жонгливання та еквілібристики і режисура номерів у цей період дуже спрощена.

У перший рік навчання викладач налаштовує учня на творчий, робочий лад. Для цього викладач допомагає виробити ставлення до циркової зали як до сцени, до процесу тренування як форми виступу артиста, до тренувальної форми (одягу) як першого сценічного костюму.

Викладач, він же режисер:

- планує перші тренувальні вправи;
- пояснює необхідність дотримання дисципліни як виконання першої невеличкої ролі в цирковому номері та розкутості в рухах;
- вчить не боятися численної глядацької зали або що щось не вийде;
- виховує впевненість у собі та витримку;
- розвиває почуття відповідальності.

Поступово окремі технічні елементи циркових жанрів ускладнюються, об'єднуються у зв'язки/комбінації – перші кроки на шляху постановки циркового номера. Результати роботи демонструють на контрольному заході для батьків як перший публічний виступ. Даний етап дає розуміння викладачу щодо рівня сформованості можливостей та здібностей учнів, їхнього фізичного розвитку, що надалі будуть складати основу під час постановки номера з урахуванням специфіки циркового жанру (жонгливання, еквілібристика, гімнастика, акробатика тощо).

У зв'язку з тим, що виконавської технічної підготовки в дитини ще недостатньо, напочатку номер виглядає як «я роблю все, що вмію».

Алгоритм роботи над постановкою циркового номера на першому році навчання: визначити цирковий жанр, в якому дитина працює більш впевнено; вивчити декілька виконавських технічних елементів; прикрасити хореографічними рухами; викласти їх у логічній послідовності; створити атмосферу та не допустити зниження темпоритму під час виконання.

На другому році навчання тренувальна робота схожа за змістом та навантаженням з першим роком навчання, тільки із підвищенням складності навчального матеріалу. Треба також приділяти увагу і психологічній підготовці учнів, бо публічний виступ – це хвилювання та відповідальність: щоб сподобатися глядачеві, треба виступити дуже добре.

З третього року навчання здійснюється підготовка учнів до виступів перед незнайомим глядачем. Постановка номерів для цього навчального періоду базується на використанні засвоєних технічних елементів, що скомпоновані у відповідності до правил і законів режисури. Розпочинається робота щодо підготовки кожного/кожної учня/учениці до виступу

в колективному цирковому номері, де учні демонструють розуміння своєї ролі та особистої відповідальності в досягненні спільного результату.

На четвертому році навчання здійснюється постановка індивідуальних номерів, оскільки вже є достатня технічна виконавська підготовка, пластика руху і деякі акторські вміння. У цей період учні демонструють розуміння композиційної побудови циркового номера, застосовують уяву та фантазію під час створення сценічного образу, відчують ритмічність та характер музичного супроводу, користуються більш складним реквізитом – це вже спрощений професійний номер.

У змісті типової навчальної програми було систематизовано всі художньо-технічні складові постановки циркового номера та об'єднані в поняття **«загальний комплекс»**. Перелік складових є сталим в кожному навчальному році. У навчальних модулях відбувається уточнення, як саме змінюється такий комплекс (якісні зміни навчального матеріалу): перший рік навчання – визначення та закріплення виконавських навичок; другий – продовження роботи над їх закріпленням; третій – ускладнення навчального матеріалу, четвертий – удосконалення набутих вмінь та навичок, необхідних для постановки циркового номера.

Загальний комплекс вмінь та навичок для постановки циркового номера включає техніку виконання циркових елементів та вправ, простих трюків та їх комбінацій; дотримання техніки безпеки та правил роботи з реквізитом; використання музичного супроводу та хореографічних рухів; опанування акторських навичок в роботі над різними цирковим жанрами та виражальних засобів для створення художнього образу.

Розподіл змісту типової навчальної програми за модулями першого року навчання

Навчальні модулі	Зміст навчання	Середня кількість годин	Результати навчання
Модуль 1. Поняття «цирковий номер». Загальний комплекс вмінь та навичок для постановки циркового номера: техніка виконання циркових елементів та вправ; техніка безпеки та правила роботи з реквізитом; музичний супровід та хореографічні рухи; основи акторських навичок та виражальні засоби	Ознайомлення із особливостями та етапами постановки циркового номера. Поняття «цирковий номер». Правила загальної поведінки, техніки безпеки, гігієнічні норми, обладнання циркової зали та цирковий реквізит. Виявлення здібностей та індивідуальних можливостей до опанування різних	15	Розуміє поняття «цирковий номер», знає основні етапи його постановки. Виконує правила загальної поведінки, техніки безпеки в залі та кімнатах для переодягання та дотримується гігієнічних норм. Володіє знаннями про обладнання циркової зали та значення циркового реквізиту для виступу. Демонструє знання основних циркових жанрів, проявляє зацікавленість певними з них.

<p>для створення художнього образу.</p>	<p>жанрів циркового мистецтва. Технічне освоєння простих вправ з еквілібристики (стійка на руках), гімнастики та акробатики (вправи партерної групи), жонглиювання (прості кидки з м'ячем та кільцями, обертання тростинки) як підготовчих елементів для постановки циркового номера. Вправи на швидкість реакції. Музично-ритмічна підготовка: поняття «такт», крокування та прості вправи під музику; дотримання темпу та ритму музики. Тренувальна форма (одяг) – перший сценічний костюм та образ. Робота над простими акторськими образами в цирковому номері. Поняття «фантазія».</p>		<p>Відпрацьовує прості вправи з еквілібристики, гімнастики, акробатики, жонглиювання як підготовчі елементи для постановки циркового номера: акробатичні елементи (групування, переكاتи, кульбіти вперед та назад у групуванні), вправи з жонглиювання (на швидкість з м'ячами, перекиди м'ячика з однієї руки в іншу, зберігаючи кут кидка), вправи балансування (ластівка, затяжка, намагається виконувати стійку на ліктях). Розуміє, що таке рівновага та баланс. Демонструє концентрацію уваги. Вміє виконувати окремі вправи під музику (замахи руками, оберти праворуч та ліворуч, стрибки) та ритмічно рухатись, чітко крокуючи під музику. Відчуває характер музичного матеріалу та намагається емоційно його передати. Розуміє значення тренувальної форми (одягу) під час постановки номера. Виконує вправи на увагу, на розвиток уяви та фантазії, на відтворення простих емоцій в цирковому образі відповідно до поставлених завдань.</p>
<p>Модуль 2. Закріплення загального комплексу вмінь та навичок для постановки циркового номера: техніка виконання циркових елементів та вправ; техніка безпеки та правила роботи з реквізитом; музичний супровід</p>	<p>Опанування техніки та методики виконання простих гімнастичних та акробатичних вправ (групування, переكاتи, кульбіти вперед та назад, через плече назад та вперед, колесо), вправ з еквілібристики (поняття «баланс»)</p>	<p>18</p>	<p>Відпрацьовує техніку виконання простих кидків в жонглиюванні з м'ячами (на швидкість). Удосконалює навички та вміння виконання акробатичних елементів (групування, переكاتи, кульбіти вперед та назад, через плече назад та вперед, колесо). Працює над різними комбінаціями вивчених</p>

<p>та хореографічні рухи; основи акторських навичок та виражальні засоби для створення художнього образу. Елементарна етюдна робота. Поняття «запропоновані обставини».</p>	<p>та найпростіших вправ жонглиювання з м'ячами. Правила техніки безпеки та страховки, обладнання циркової зали та цирковий реквізит відповідно до жанрів. Пластично-рухливі вправи: на відчуття ритму, на розвиток музичної пам'яті та музичного слуху, крокування та вправи під музику. Елементи хореографії як побудова експозиції циркового номера. Поняття «жест» як концентрація уваги та елемент вирішення акторських завдань. Робота над сценічним рухом: синхронність виконання, завдання для розвитку міміки та жестів у запропонованих обставинах під час етюдної роботи.</p>		<p>вправ. Демонструє збереження рівноваги та вміє балансувати під час виконання вправ. Правильно застосовує засоби страховки, необхідні під час розучування та виконання циркових елементів і вправ. Вміє відтворити елементи хореографії як можливість презентації циркового образу. Розуміє значення фантазії, уяви та концентрації уваги під час створення циркового номера. Відпрацює вправи для розвитку міміки та використовує різні емоції під час виконання простих пластичних (або акторських) етюдів.</p>
Кількість годин:		33	
Резервні години:		2	
Всього годин:		35	

Очікувані результати учнів на кінець першого року навчання:

має уявлення про цирковий номер та етапи його постановки в різних жанрах циркового мистецтва;

виявляє зацікавленість та індивідуальні здібності до певних жанрів циркового мистецтва;

розуміє значення обладнання циркової зали та циркового реквізиту для постановки номера;

розуміє необхідність дотримання загальної дисципліни, виконання правил техніки безпеки, додержання гігієнічних норм;

розуміє необхідність власної безпеки та безпеки оточуючих під час підготовки та виконання циркового номера;

розуміє значення тренувальної форми (одягу) як першого сценічного костюму;

демонструє базову техніку: точність виконання вправ, координацію рухів, швидкість реакції, пластичність, вміння утримувати тіло на певний час під час виконання окремого елемента;

розуміє значення фантазії, уяви та концентрації уваги під час створення циркового номера;

вміє ритмічно рухатись та виконувати вправи під музику;

має уявлення про необхідність компліменту;

виявляє творчі здібності та елементарні складові акторської майстерності під час виконання простих мімічних і пластичних етюдів та творчих завдань з відповідною емоційністю для відтворення характеру певного циркового образу;

демонструє під час публічного виступу для батьків різні комбінації з вивчених вправ.

Розподіл змісту типової навчальної програми за модулями другого року навчання

Навчальні модулі	Зміст навчання	Середня кількість годин	Результати навчання
Модуль 1. <u>Продовження роботи над закріпленням загального комплексу</u> вмінь та навичок для постановки циркового номера: техніка виконання циркових елементів та вправ, простих трюків та їх комбінацій; техніка безпеки та правила роботи з реквізитом; музичний супровід та хореографічні рухи; основи акторських навичок та виражальні засоби для створення художнього образу.	Відпрацювання програмних знань, умінь та навичок першого року навчання. Прості вправи та їх комбінації з партерної акробатики, жонглювання, еквілібристики та розвиток гнучкості відчуття рівноваги тіла та навичок балансування. Підбір циркового реквізиту відповідно до жанрів з урахуванням правил техніки безпеки та страховки. Основи хореографії: початкові вправи біля станку, позиції ніг та рук, розвиток музичності та почуття ритму. Сценічний рух та дії в запропонованих обставинах.	15	Виконує програмні циркові елементи, вправи та рухи, прості трюки першого року навчання. Відпрацьовує вправи з елементів гімнастики та акробатики (акробатичні підскоки «вальсет» тощо), жонглювання (вправи з двома м'ячами; обертання хула-хупа), еквілібристики (стійки на руках), гнучкості (місток, складки, вигинання, шпагати) як підготовчі елементи та комбінації вправ для постановки циркового номера. Володіє ефективними прийомами збереження рівноваги тіла. Розуміє значення циркового реквізиту відповідно до жанрів. Відтворює початкові вправи з хореографії (основні позиції ніг, стоячи біля балетного станка (I; II; V позиції),

	<p>Відпрацьовування синхронності в роботі з партнером, виконання вправ у групі.</p> <p>Робота над простими акторськими образами під час постановки номера: розвиток міміки, пантомімічні етюди з урахуванням уяви, фантазії.</p>		<p>позиції та положення рук; оберти, нахили голови та корпусу, plie, battement tendu) під час підготовки циркового номера.</p> <p>Розуміє значення темпоритму та синхронності в груповому виконанні хореографічних рухів.</p> <p>Відчуває характер музичного супроводу та виявляє відповідні емоції.</p> <p>Демонструє найпростіші емоційні мімічні образи (радість, образа, гнів, розпач) у запропонованих обставинах.</p> <p>Виконує пластичні вправи (сходинки, мотузка, стіна) та пластичні акторські етюди для розвитку фантазії та уяви.</p>
<p>Модуль 2.</p> <p>Продовження роботи над закріпленням загального комплексу вмінь та навичок для постановки циркового номера: техніка виконання циркових елементів та вправ, простих трюків та їх комбінацій; техніка безпеки та правила роботи з реквізитом; музичний супровід та хореографічні рухи; основи акторських навичок та виражальні засоби для створення художнього образу.</p>	<p>Відпрацювання програмних знань, умінь та навичок першого модулю навчання.</p> <p>Робота над технікою виконання ускладнених вправ та їх комбінацій з акробатики, партерної гімнастики, еквілібристики, жонглювання, на турніку.</p> <p>Основи хореографії та сценічного руху: вправи біля станку, на середині залу, розвиток музичності та почуття ритму.</p> <p>Виконання вправ у групі.</p> <p>Синхронність у роботі з партнером.</p> <p>Втілення циркового образу із застосуванням міміки і жестів.</p> <p>Пантомімічні етюди з урахуванням уяви, фантазії, відпрацювання,</p>	18	<p>Виконує програмні циркові елементи, вправи та рухи, прості трюки першого модулю навчання.</p> <p>Відтворює вправи та їх комбінації з акробатики (кульбіт назад у групуванні та з виходом у стійку на руках; «рондат»; перекид вперед, назад на дві ноги, на одну ногу), партерної гімнастики («місток», крокує в «містку», три шпагати; вигинання в різних положеннях (стоячи на ногах, на колінах, лежачи на животі), еквілібристики (стійка на передпліччі/«берізка»; стійка на голові з опорою на лікті, стійка на руках з підтримкою або біля опори, стійка на ліктях, стійка на руках), жонглювання (кидки трьома м'ячиками (паралельні кидки, кидки під кутом, почергово з двох рук); намагається виконувати кидок «каскад»; обертає хула-хуп на талії та в руці одночасно, намагаючись крокувати (може виконувати декілька кроків вперед, назад), обертання</p>

	<p>пластики. Перше знайомство з глядачем.</p>	<p>двох хула-хупів у двох руках одночасно), на турніку («хват руками»; прості висипи на руках, на підколінні). Знаходить та називає власні технічні помилки. Виконує вправи з основ хореографії: утримує позиції ніг, стоячи біля балетного станка (I; II; V позиції); позиції та положення рук; хореографічні рухи (оберти, нахили голови та корпусу, plie, battement tendu). Вільно рухається під музику у відповідному ритмі на середині зали, розуміє характер музичного супроводу, виявляючи відповідні емоції. Відтворює найпростіші емоційні мімічні образи з додаванням жестикуляції для вирішення акторських завдань під час постановочної роботи над номером. Виконує пластичні вправи (сходинки, мотузка, стіна) й акторські етюди для розвитку фантазії та уяви. Уважно працює під час показу комбінацій вправ на контрольних заходах, дотримуючись синхронності в руках. Вміє бути виразним, створюючи атмосферу циркового свята.</p>
Кількість годин:		33
Резервні години:		2
Всього годин:		35

Очікувані результати учнів на кінець другого року навчання:

виявляє зацікавленість та індивідуальні здібності до обраного жанру циркового мистецтва;

розуміє значення циркового реквізиту відповідно до обраного жанру з урахуванням техніки безпеки під час тренування та концертних виступів;

демонструє навички та уміння з навчальних дисциплін «Основи циркового мистецтва» та «Ритмопластика»;

демонструє володіння основами техніки виконання програмних циркових елементів, вправ та рухів різних циркових жанрів під час циркового номера (акробатика, гімнастика, жонглиювання та еквілібристика);

демонструє вміння концентрувати увагу на виконанні та відпрацюванні кожної вправи окремого циркового жанру;

знає елементарні засоби пластичної та музичної виразності під час постановки циркового номера;

розуміє значення ритмічності та емоційності музичного матеріалу для створення в цирковому номері художнього образу;

демонструє ритмічне, емоційне та точне виконання рухів під музику;

використовує базові елементи техніки хореографії під час підготовки циркового номера (вправи біля станку, на середині залу) на різних виступах та контрольних заходах;

відтворює найпростіші елементи акторської майстерності (уява, фантазія, увага, запропоновані обставини), емоційні мімічні образи з додаванням жестикуляції в пластичних рухах та етюдах;

дослухається до порад і рекомендацій викладача щодо коригування недоліків роботи в тренувальному залі та виступу на концерті (за наявності).

Розподіл змісту типової навчальної програми за модулями третього року навчання

Навчальні модулі	Зміст навчання	Середня кількість годин	Результати навчання
Модуль 1. Ускладнення загального комплексу вмінь та навичок для постановки циркового номера: техніка виконання циркових елементів та вправ, простих трюків та їх комбінацій; техніка безпеки та правила роботи з реквізитом; музичний супровід та хореографічні рухи; основи акторських навичок та виражальні засоби для створення художнього образу.	Відпрацювання програмних знань, умінь та навичок другого року навчання. Поняття «трюкова зв'язка». Підготовчі вправи для ускладнених трюкових акробатичних та гімнастичних зв'язок. Поняття «ексцентрика» (сценічна акробатика). Ускладнення і відпрацювання вправ з жонглиювання та еквілібристики (додавання елементів інших циркових жанрів). Робота з реквізитом, техніка безпеки. Використання реквізиту в цирковому номері як декоративного фактору. Хореографія як засіб	15	Виконує програмні циркові елементи, вправи та рухи, прості трюки другого року навчання. Знає та розуміє поняття «трюкова зв'язка». Відпрацьовує вправи для акробатичних та гімнастичних трюкових зв'язок. Намагається самостійно скласти прості акробатичні та гімнастичні зв'язки. Розуміє значення ексцентрики під час циркової постановки. Виконує вправи з жонглиювання. Виконує декілька елементів у зв'язці без зупинки. Демонструє навички підбору циркового реквізиту. Розуміє значення та необхідність сценічного

<p>Логіка сценічної дії в постановочній роботі над тематичним та/або сюжетним цирковим номером (режисура). Груповий концертний виступ.</p>	<p>вирішення акторських завдань через рухи. Акторська майстерність як розвиток практичних виконавських якостей. Елементарні поняття основ композиції та постановки циркового номера.</p>		<p>реквізиту як декораційного фактору під час постановки циркового номера. Використовує хореографічні вправи та рухи для початку або закінчення гімнастично-акробатичної зв'язки, для вирішення акторської задачі, для відображення характеру сценічного образу. Розуміє значення темпоритму та синхронності у виконанні танцювальних або акробатично-гімнастичних рухів. Виконує мімічні та пластичні вправи з додаванням жестикуляції для більшої виразності, колориту та характерності образу. На елементарному рівні розуміє основні задачі побудови композиції циркового номера. Виконує невеликий етюд. Уважно ставиться до виконання та відпрацьовування елементів групового концертного виступу.</p>
<p>Модуль 2. Ускладнення загального комплексу вмінь та навичок для постановки циркового номера: техніка виконання циркових елементів та вправ, простих трюків та їх комбінацій; техніка безпеки та правила роботи з реквізитом; музичний супровід та хореографічні рухи; основи акторських навичок та виражальні засоби для створення</p>	<p>Поняття «синтез жанрів». Вивчення нових більш складних трюкових акробатичних та гімнастичних зв'язок. «Акробатична ексцентрика» як цирковий жанр. Робота зі сценічним реквізитом, техніка безпеки. Використання реквізиту в цирковому номері як декораційного фактору. Удосконалення навичок з жонгливання та еквілібристики. Поєднання з іншим цирковим жанром. Застосування хореографічних рухів та</p>	<p>18</p>	<p>Знає та розуміє поняття «синтез жанрів». Відпрацьовує більш складні трюкові акробатичні та гімнастичні зв'язки. Вміє складати невеликі акробатичні та гімнастичні зв'язки з простих елементів. Виконує вправи з жонгливання та еквілібристики (з додаванням елементів інших циркових жанрів). Вміє утримувати та контролювати положення тіла, стоячи на середині зали. Демонструє навички підбору циркового реквізиту з урахуванням жанрової специфіки. Розуміє значення та необхідність сценічного</p>

<p>художнього образу. Логіка сценічної дії під час розробки образу та в постановочній роботі над тематичним та/або сюжетним цирковим номером. Виконання циркового виступу в групі.</p>	<p>синхронність їх виконання як спосіб вирішення акторських завдань. Виконавські вміння та навички з основ майстерності актора для відтворення простих циркових образів в заданих обставинах. Елементарні поняття основ композиції та постановки циркового номера (колективного та індивідуального). Взаємодія учасників групового циркового виступу.</p>	<p>реквізиту як декораційного фактору під час постановки циркового номера. Вміє використовувати набуті навички з хореографії для вирішення акторської задачі, для яскравого відображення характеру сценічного образу. Розуміє значення темпоритму та синхронності у виконанні танцювальних або акробатично-гімнастичних рухів. Виконує мімічні та пластичні вправи з додаванням жестикуляції та характерності образу. Демонструє художньо-образні елементи в простих етюдах та творчій імпровізації відповідно до завдань викладача. На елементарному рівні розуміє основні задачі побудови композиції циркового номера (колективного та індивідуального) та розміщення елементів у композиційній послідовності. Уважно ставиться до виконання та відпрацьовування елементів групового концертного виступу. Взаємодіє з іншими учасниками групового циркового виступу та з відповідальністю ставиться до постановочної роботи.</p>
Кількість годин:		33
Резервні години:		2
Всього годин:		35

Очікувані результати учнів на кінець третього року навчання:

продовжує працювати над постановкою номера за обраним жанром циркового мистецтва;

розуміє особливості кріплення реквізиту як елементу дотримання техніки безпеки, що використовується на заняттях та концертних виступах; має уявлення про види страховки та її правила;

відтворює програмний матеріал технічно правильно без залишкового емоційного та фізичного напруження;

вміє концентрувати увагу на виконанні та відпрацюванні окремих елементів циркового номера;

ритмічно, емоційно яскраво демонструє роботу в різних жанрах циркового мистецтва (акробатика, гімнастика, жонгливання та еквілібристика);

володіє навичками танцювальних елементів і пластичних рухів та, відповідно до ритму, змісту і характеру циркового номера творчо та емоційно їх відтворює під час циркового номера;

має елементарні поняття з основ композиції та постановки циркового номера (колективного та індивідуального);

має початкові знання розміщення елементів певних циркових жанрів та елементів хореографії у композиційній послідовності;

відтворює різні акторські образи в цирковому етюд/номері;

демонструє в етюдній роботі образно-художні творчі імпрізації з міміки, пластики, жестів, вдало використовує засоби виразності, інтонації мовлення;

усвідомлює свою роль та відповідальність у завершеності групового циркового виступу;

вміє аналізувати свій виступ на концерті та намагається вчасно виправляти помилки.

Розподіл змісту типової навчальної програми за модулями четвертого року навчання

Навчальні модулі	Зміст навчання	Середня кількість годин	Результати навчання
Модуль І <u>Удосконалення загального комплексу</u> вмінь та навичок для постановки циркового номера: техніка виконання циркових елементів та вправ, простих трюків та їх комбінацій; техніка безпеки та правила роботи з реквізитом; музичний супровід та хореографічні рухи; основи акторських навичок та виразальні засоби для	Ускладнення і відпрацювання навичок та прийомів у різних циркових жанрах: трюкові акробатичні та гімнастичні зв'язки; акробатична ексцентрика; робота над навичками сценічного падіння; поєднання жонгливання з іншим цирковим жанром; додавання до елементів еквілібристики інших циркових жанрів; вправи з ручного еквілібру; на вільному дроті; на моноциклі;	15	Демонструє навички відповідно до обраного циркового жанру (з акробатики, гімнастики, жонгливання, еквілібристики): вміння крокувати на вільному дроті вперед, назад, жонгливати на ньому; вміння їздити вперед, назад та жонгливати на моноциклі; вміння балансувати на катушці, на одній нозі, виконувати на катушці оберти. Здатний вчасно знаходити та виправляти помилки технічного характеру. Знає та дотримується техніки безпечних методів роботи на сцені/манежі, правил загальної дисципліни, гігієни та санітарії для уникнення травматизму. Правильно працює зі сценічним

<p>створення художнього образу. Логіка сценічної дії, засоби виразності виконавця та можливість акторської імпровізації в постановочній роботі над тематичним цирковим номером. Концертна виконавська діяльність.</p>	<p>на катушці. Робота зі сценічним реквізитом, техніка безпеки, орієнтація в просторі залу, сцени і манежу. Використання реквізиту в цирковому номері як декораційного фактору. Уміння долати почуття страху, висока психологічна підготовка. Застосування хореографічних рухів та синхронність їх виконання як спосіб вирішення акторських завдань. Виконавські вміння та навички з основ майстерності актора для відтворення простих циркових образів в заданих обставинах. Формування та розвиток акторського темпераменту, виразності, дієвості та творчої уяви в обраному цирковому жанрі. Основи композиції та постановки циркового номера. Виконавська діяльність.</p>		<p>реквізитом та вмiє використовувати його як необхідний декораційний фактор під час постановки циркового номера. Використовує елементи хореографії (класичного, народного, історико-побутового і сучасного танцю) для яскравого відображення характеру сценічного образу. Розуміє значення темпоритму у виконанні танцювальних та акробатично-гімнастичних рухів, уважно ставиться до відпрацьовування елементів концертного номера. Демонструє в цирковому номері творчі навички імпровізації за запропонованим сценарієм (з міміки, пластики, жести). Демонструє розуміння композиційної побудови циркового номера. Має сценічну концертну практику з індивідуальним цирковим номером (або в групі).</p>
<p>Модуль 2. Удосконалення загального комплексу вмінь та навичок для постановки циркового номера: техніка виконання циркових елементів та вправ (акробатика, гімнастика,</p>	<p>Ускладнення і відпрацювання навичок та прийомів у різних циркових жанрах: трюкові акробатичні та гімнастичні зв'язки; акробатична ексцентрика; робота над навичками сценічного падіння; поєднання</p>	<p>18</p>	<p>Впевнено демонструє уміння та навички в обраному жанрі (акробатика, гімнастика, жонглювання, основи пантоміми, маніпуляція, буфонада та ексцентрика): вміння, знаходячись на вільному дроті, робити шпагат, сидіти на стільці, робити вправи лежачи; вміння робити стрибки через скакалку, стрибки з обертами на 180°</p>

<p>жонглювання, основи пантоміми, маніпуляція, буфонада та ексцентрика), простих трюків та їх комбінацій; техніка безпеки та правила роботи з реквізитом; музичний супровід та хореографічні рухи (сценічний танець); основи акторської майстерності та виразні засоби для створення художнього образу. Особливості композиції під час розробки образу та характеру в постановці тематичного та/або сюжетного циркового номера. Прийоми спілкування із глядацькою аудиторією в умовах публічного циркового виступу. Концертна виконавська діяльність.</p>	<p>жонглювання з іншим цирковим жанром; додавання до елементів еквілібристики інших циркових жанрів; вправи з ручного еквілібру; на вільному дроті; на моноциклі; на катушці. Робота зі сценічним реквізитом, техніка безпеки, орієнтація в просторі залу, сцени і манежу. Використання реквізиту в цирковому номері як декораційного фактору. Уміння долати почуття страху, висока психологічна підготовка. Застосування хореографічних рухів та синхронність їх виконання як спосіб вирішення акторських завдань. Виконавські вміння та навички з основ майстерності актора для відтворення простих циркових образів у заданих обставинах. Формування та розвиток акторського темпераменту, виразності, дієвості та творчої уяви в обраному цирковому жанрі. Основи композиції та постановки циркового номера. Виконавська діяльність, спілкування з глядачем.</p>	<p>знаходячись на моноциклі; вміння балансувати та жонглювати, стрибати через скакалку, робити стійку на руках, знаходячись на катушці. Грамотно працює зі сценічним реквізитом та вмє використовувати його як необхідний декораційний фактор під час постановки циркового номера. Вдало використовує набуті навички з хореографії для яскравого відображення характеру сценічного образу. Розуміє значення темпоритму у виконанні танцювальних та акробатично-гімнастичних рухів, ретельно відпрацьовує елементи групового концертного номера у складі поставленого циркового номера. Проявляє акторські навички в роботі над цирковим номером: робить образно-виразні мімічні та пластичні вправи з додаванням жестикуляції та характерності циркового образу. Демонструє розуміння основних завдань побудови композиції циркового номера та розміщення елементів у композиційній послідовності. Демонструє сценічну культуру та вміння спілкуватися з глядачами для створення відповідної атмосфери в номері. Має сценічну концертну практику з індивідуальним цирковим номером (або в групі). Вміє аналізувати та коментувати власний виступ.</p>
<p>Кількість годин:</p>		<p>33</p>

Резервні години:	2
Всього годин:	35

Очікувані результати учнів на кінець четвертого року навчання:

продовжує працювати над постановкою номера за обраним жанром циркового мистецтва;

правильно застосовує засоби страхування та кріплення реквізиту як елементу дотримання техніки безпеки;

вміє самостійно страхувати партнера, в разі необхідності, під час циркового номера;

використовує циркову термінологію та спеціальні поняття; відтворює програмний матеріал технічно правильно без залишкового емоційного та фізичного напруження;

володіє технікою виконання елементів, вправ та рухів, трюків та їх комбінацій під час створення циркового номера;

емоційно яскраво демонструє роботу в обраному жанрі циркового мистецтва: акробатика, гімнастика, жонглювання та еквілібристика тощо;

демонструє стабільну психологічну витримку на репетиціях та концертних виступах;

ритмічно та синхронно рухається, виявляє початкові творчі здібності до імпровізації під час концертних виступів;

розуміє поняття «художній образ», вміє відтворювати власні емоції в запропонованих обставинах, органічно існує на сцені в цирковому образі;

демонструє розуміння композиційної побудови циркового номера;

застосовує уяву та фантазію під час створення номера, образно-художні творчі навички з міміки, пластики, жесту, імпровізації;

втілює акторські образи в цирковому номері, вміє працювати з гримом;

вміє аналізувати власні виступи та виступи інших учнів, з розумінням ставиться до рекомендацій викладача;

готовий виконати індивідуальний номер за одним із обраних жанрів (еквілібристика, жонглювання, гімнастика, акробатика тощо) або виступити у складі групового номера.

5. Форми і засоби поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль є оцінюванням прогресу учня/учениці, що дає змогу викладачеві відповідним чином адаптувати освітній процес. Використання поточного оцінювання дозволяє відстежувати особистісний розвиток дитини, хід опановування нею компетентностей освітньої програми та вибудовувати індивідуальну освітню траєкторію.

Поточний контроль досягнення учнями результатів навчання здійснюється переважно у формі робочих переглядів концертних номерів учня/учениці, їх обговорення та публічного демонстрування в класі. *Рекомендована кількість заходів поточного контролю збігається із кількістю навчальних модулів.*

Рекомендованими формами поточного контролю досягнень учнів є:

контрольний урок наприкінці модуля (демонстрування/перегляд засвоєних вмінь та навичок у вправах/трюках/номері);

відкриті заняття/показ для батьків та/або спеціалістів не менше одного разу на рік;

участь у масових мистецьких заходах і концертах школи, району, міста;
участь у конкурсах і фестивалях різного рівня тощо.

Навчальні досягнення учня/учениці першого-другого років навчання підлягають вербальному оцінюванню. Для оцінювання учнів пропонується система з чотирьох рівнів:

«має значні успіхи» – високий рівень;

«демонструє помітний прогрес» – достатній рівень;

«досягає результату за допомогою викладача» – середній рівень;

«ще потребує уваги і допомоги» – початковий рівень.

На третьому-четвертому роках навчання як вербально, так і в балах оцінюються досягнення учнів. Виставляються оцінки за 12-ти бальною системою.

Бальне оцінювання передбачає поділ досягнутих результатів на 4 рівня:

1. Початковий (1-3 бали).

2. Середній (4-6 бали).

3. Достатній (7-9 балів).

4. Високий (10-12 балів).

Оцінювання знань дозволяє констатувати якість засвоєння учнем/ученицею навчального матеріалу; з'ясувати динаміку успішності й ступінь виконання елементів циркових жанрів, надати можливість виявити проблемні ділянки в роботі; фіксувати вдалі методи та прийоми навчання; аналізувати та коригувати зміст навчання відповідно до здібностей кожного/кожної учня/учениці; відзначати будь-який успіх та стимулювати бажання вчитися.

Підсумковий контроль за рік здійснюється з урахуванням динаміки зростання рівня навчальних досягнень учня/учениці у формі контрольного заходу, на якому перевіряється набуття ключових компетентностей. Контрольний захід (перевідний іспит) відбувається наприкінці кожного навчального року і проводиться у вигляді творчого перегляду (концертних номерів) учнів у школі.

Підсумковий контроль результатів опанування типової навчальної програми «Постановка циркового номера» за елементарним підрівнем здійснюється у формі демонстрації індивідуального номера за одним із обраних жанрів (еквілібристика, жонглювання, гімнастика, акробатика тощо) або групового номера, що складається з елементів, вивчених протягом всього періоду навчання та проводиться як **концертний виступ/комплексний іспит** (за всіма фаховими навчальними дисциплінами інваріантної частини: «**Основи циркового мистецтва**», «**Ритмопластика**» та «**Постановка циркового номера**» типової освітньої програми).

Під час **комплексного іспиту/концертного виступу** оцінюються всі компоненти навчального матеріалу: техніка виконання простих циркових

елементів/трюків та їх комбінацій різних циркових жанрів, а також виконавських прийомів для постановки нових циркових номерів (із урахуванням індивідуальних можливостей кожного учня/учениці); виконання циркового номера із належною емоційністю, синхронністю, ритмічністю та артистизмом; поєднання циркового образу, засобів пластичної та музичної виразності; вміння органічно існувати на сцені та спілкуватися із глядачами.

6. Список рекомендованої літератури

1. Аверкович Н., Цейтин М. Акробатика. Москва–Київ: Фізкультура и спорт, 1967. 80 с.
2. Богданов И. Постановка эстрадного номера : учеб. пособ. Санкт-Петербург, 2004. 304 с.
3. Богданов И. А., Виноградский И. А. Драматургия эстрадного представления. Санкт-Петербург : Изд-во СПбГАТИ, 2009. 424 с.
4. Буренина А. И. Театр всевозможного. Вып. 1 : От игры до спектакля. Санкт-Петербург, 2002. 114 с.
5. Гигиена детей и подростков / под ред. Г. Н. Сердюковской, А. Г. Сухарева. Киев : Медицина, 1986. 495 с.
6. Гуревич З. О жанрах советского цирка. Москва : Искусство, 1984. 304 с.
7. Гуревич З. Б. Эквилибристика. Москва : Искусство, 1982. 168 с.
8. Зискинд Е. Режиссер на арене цирка. Москва : Искусство. 1971. 78 с.
9. Искусство быть здоровым. Ч.1. / Авт.-сост. Чайковский А. М., Шенкман С. Б. Изд 2-е, перераб. Москва : ФиС, 1987. 80 с.
10. Історія цирку. URL : <http://travel-in-time.org/uk/istoriya-vinahodiv/istoriya-tsirku/> (дата звернення: 18.10.2019).
11. Коркин В. П., Аракчеев В. И. Акробатика: каноны терминологии. Москва : Фізкультура и спорт, 1989. 144 с.
12. Мессерер А. Уроки классического танца. Москва : Искусство, 1967. 552 с.
13. Поєднання теоретичних настанов із творчим їх виконанням на практиці (майстер-клас з хула-хупами Руденко Н. І.). URL : https://docs.google.com/document/d/1F7ZlpsPpKQggVLH-wQS-db7yLcCZ3JCwX_gpTJWSjgI/edit (дата звернення: 18.10.2019).
14. Правила техники безопасности и производственной санитарии в цирковых предприятиях (ПТБ – Цирк 77). Киев : Реклама, 1977. 306 с.
15. Програми для творчих об'єднань позашкільних та загальноосвітніх навчальних закладів. Художньо-естетичний напрям. Суми : Антей, 2005. 189 с.
16. Програма циркового гуртка / уклад. Кузьміна Т. Л., Петлицька Н. М. Жовті Води, 2013. 28 с.
17. Програма циркового гуртка / Савенко О. В. Чернігів, 2016. 22 с.
18. Шароев И. Профессия: режиссер! *Советская эстрада и цирк* (СЭЦ). Москва : Искусство. 1984. № 10. С. 2.

19. Шароев И. Г. Режиссура эстрады и массовых представлений. Изд. 2-е. Москва : ГИТИС, 1992. 434 с.
20. Шляпин Л. Ф. Гимнастика. Москва : Искусство. 1978. 151 с.
21. Шнеер А. Я., Славский Р. Е. Цирк. Маленькая энциклопедия. Изд. 2-е, пераб. и доп. Москва : Советская энциклопедия, 1979. 448 с.